

TÜRK DİL KURUMU

lisinde yapılan görüşmelerde Türk Dil Kurumu'yla ilgili eleştiriler gündeme getirildi. 27 Mayıs 1960 hareketinden sonra kurumla hükümet arasında yeniden ilişki kuruldu ve anayasanın dili 1961'de tekrar özleştirildi.

Türk Dil Kurumu'na yönelik ikinci büyük girişim Türkiye Muallimler Birliği'nin 1968'de düzenlediği II. Dil Kongresi'dir. Kongrenin açılışından iki gün önce bir basın toplantısı düzenleyen birliğin başkanı Faruk Kadri Timurtaş dilde sadeleşmeye, özleşmeye taraftar olduklarını, ancak bunun ölçülü şekilde ve yaşayan dilden uzaklaşmadan yapılması gerektiğini, Muallimler Birliği'nin dilde uydurmaçılığa şiddetle karşı olduğunu söyledi. Kurum Atatürk'ün yolundan ayrılmış, uydurmaçıların eline geçmiştir. Yapılması gereken şey Atatürk'ün görüşlerine uygun biçimde bir dil akademisinin kurulmasıdır. Kongrede Türk Dil Kurumu'nun özleştirme adı altında dili tahrip ettiği, Atatürk'ün parası ile Atatürk'ün *Nutuk*'unun lekelenmesi ileri sürüldü ve kurum Atatürk'e ihanetle suçlandı. Kurumun bu dönemde eleştirilen yanlarından biri de dilden sadece Arapça, Farsça kökenli sözlerin atılmasıydı. Halbuki Batı dillerinden ve özellikle İngilizce'den çok sayıda kelime Türkçe'ye girmeye başlamıştı. Batı kaynaklı sözlere karşılık bulma çalışması 1970'li yıllarda gündeme geldi. Türkiye'de İngilizce ile öğretimin yaygınlaşmaya başladığı 1950'lerde Anglosakson kültürünün yoğun etkisi görülürken kurum dildeki Arapça ve Farsça kökenli sözlere karşılık bulmakla uğraşıyordu. Nihayet 1972'de Batı dillerinden geçen sözlerin karşılıklarını veren kılavuz yayımlandı. 1960'lı yılların sonlarında başlayan dil tartışmaları 1970'lerde de sürdü. Kurumun çalışmalarının, yayınlarının yanı sıra verdiği ödüller de eleştiriliyordu. Ülkedeki kargaşa ve şiddet olayları yanında dil tartışmaları da ideolojik zemine kaydı.

Türk Dil Kurumu'na yönelik üçüncü büyük girişim, 19 Aralık 1979 tarihli *Tercüman* gazetesinde başlayan ve "Yaşayan Türkçemiz" başlıklı sayfada her gün dille ilgili yazıların yayımlanmasıdır. Bu sayfalarda Faruk K. Timurtaş, Tahsin Banguoğlu, Şükrü Elçin, Ahmet B. Ercilasun, Hasan Eren, Erol Güngör, Necmettin Hacıeminoğlu, Mustafa Kafalı, Zeynep Korkmaz, Mertol Tulum, Türk Dil Kurumu'nu, kurumun çalışmalarını ve yayınlarını eleştirdiler. Bu yazılara kurumun *Türk Dili* dergisinde cevap verildi. Derginin Şubat 1980 sayısında Ömer Asım Aksoy ile yapılan konuşmada Aksoy yaşayan Türkçe, ya-

şayan dil gibi adlarla çok defa Osmanlıca savunuculuğu yapıldığını ileri sürüyordu.

Bu tartışmalar devam ederken 1982 yılında kabul edilen anayasanın 134. maddesiyle Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'na bağlandı. 11 Ağustos 1983 tarihinde kabul edilen 2876 sayılı yasa ile Türk Dil Kurumu ve diğer bağlı kuruluşların çalışma esasları belirlendi. 18 Ekim 1983 tarihinde *Resmî Gazete*'de yayımlanan atama karamâmesiyle Hasan Eren, Türk Dil Kurumu başkanlığına gelirken kurum tarihinde de yeni bir dönem başlamış oluyordu. Kurumun yeni yapılanması, çoğunlukla üniversitelerde Türk dili ve edebiyatıyla ilgili alanlarda görev yapan öğretim üyeleri arasından seçilmiş kırk bilim adamından oluşan Bilim Kurulu'na dayanmaktaydı. Böylece kurumun bir akademi durumuna gelmesi yolunda önemli bir adım atıldı. Ancak bu yeni yapı özellikle kurumun eski yöneticileri ve üyelerince eleştirildi. Konu zaman zaman yargıya taşındı. Atatürk'ün İş Bankası'ndaki hisse gelirlerinin ödenmesinde yaşanan sorunlar üzerine açılan davalarda Türk Dil Kurumu'nun Atatürk'ün kurduğu kurum olduğu ve Atatürk'ün vasiyetnâmesine göre hisselerle düşen gelirlerden yararlanacağı yargı tarafından hükme bağlandı.

Üyeler ve şeref üyeleri arasında Andrey N. Kononov, Hamit Zübeyr Koşay, Ağâh Sırrı Levend, Necip Asım Yazıksız, Gyula Németh, Naim Hazım Onat, Omelijan Pritsak, Şevket Rado, Martti Räsänen, László Rásonyi, Jan Rypka'nın da bulunduğu Türk Dil Kurumu Türkçe'nin gelişmesi, zenginleşmesi, özleşmesi yolunda çalışmalarını bilimsel yöntemlerle sürdürmeye çalışmaktadır. Son yıllarda Türk diliyle ilgili eserlerin yayımına ağırlık verilen kurumda terimler konusunda ilgili daldaki bilim adamlarından oluşturulan çalışma gruplarıyla terim sözlükleri hazırlama yoluna gidildi. Bir bilim kurumuna dönüşen Türk Dil Kurumu, üniversitelerdeki öğretim üyelerinin Türkçe'nin çeşitli alanlarında yürüttükleri çalışmaları sayısı 1000'i aşan yayınlarla dönüştürdü. *Türk Dili*, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi* adıyla üç süreli yayın çıkararak son yıllarda gerçekleştirdiği projelerle bütün sözlüklerini, *Yazım Kılavuzu*'nu ve diğer başvuru kaynaklarını www.tdk.org.tr adresindeki sitesine, hatta mobil telefon (gsm) cihazlarına taşıyarak Türk diliyle ilgili etkin bir kurum olma özelliğini kazandı.

BİBLİYOGRAFYA :

Şükrü Halûk Akalın, "Cumhuriyet Döneminde Türkçe", *Türkler* (nşr. Hasan Celâl Güzel v.dğr.), Ankara 2002, XVIII, 15-53; a.m.f., "Atatürk Döneminde Türkçe ve Türk Dil Kurumu", *TDL*, LXXXIV/607 (2002), s. 1-58; a.m.f., "Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzüncü Sayısına Türk Dili", a.e., XCVIII/700 (2010), s. 296-323; Nail Tan, *Kuruluşunun 70. Yılında Türk Dil Kurumu*, Ankara 2002; a.m.f., *Atatürk ve Türk Dil Kurumu*, Ankara 2006; *Kuruluşundan Günümüze Türk Dil Kurumu (Nizamname, Tüzük, Yasa ve Yönetmelikler)*, Ankara 2007, s. 7-15; Ömer Asım Aksoy, "Elli Yaşında", *TDL*, XLV/367 (1982), s. 13-22; Ahmed B. Ercilasun, "Türk Dil Kurumu ve Dil Konusunda Tartışmalar", a.e., sy. 568 (1999), s. 259-268; İsmail Parlatur, "Türk Dil Kurumunda Sözlük Çalışmaları", a.e., s. 270-284; Bilâl Yücel, "Türk Dil Kurumunun Kuruluşunun 70. Yılında Kitaplarımız", a.e., LXXXIV/607 (2000), s. 119-139; Belgin Tezcan Aksu, "Türk Dil Kurumunda Sözlük Çalışmaları", a.e., s. 140-174; J. M. Landau, "Mađjma 'İlmi", *EL²* (İng.), V, 1100-1101.

ŞÜKRÜ HALÛK AKALIN

TÜRK DÜŞÜNCESİ

Peyami Safa'nın
(ö. 1961)1953-1960 yılları arasında çıkardığı
düşünce ve sanat dergisi.

Yayın hayatına Peyami Safa yönetiminde 1 Aralık 1953'te başlayan *Türk Düşüncesi* edebiyatın yanı sıra müzik ve resim gibi güzel sanat dallarına, zaman zaman siyasî konulara da yer veren muhafazakâr bir dergidir. Nitelikli polemik ve anketlerle, son dönemlerinde siyasal ve sosyal konuların işlendiği özel sayılarıyla dikkati çeker. Toplam altmış üç sayı yayımlanmıştır. Yazı kadrosunda Peyami Safa dışında Mustafa Şekip Tunç, Hilmi Ziya Ülken, Mesut Cemil Tel, Ağâh Sırrı Levend, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, Behçet Kemal Çağlar, Reşat Ekrem Koçu, Ahmet Ateş, Nurettin Sevin, Elif Naci, Vecdi Bürün, Ahmet Kutsi Tecer, Fazıl Hüsnü Dağlarca gibi yazar, şair ve bilim adamları vardır. İleriki sayılarda bu imzaların bir kısmı ortadan kalkarken yeni imzalar görülür. Türkiye'nin meselelerini yeni bir bakış açısıyla ele alma iddiası taşıyan ve 46. sayısına kadar aylık, daha sonra iki ayda iki sayı bir arada çıkan dergi yayımına 1956, 1958 ve 1959 yıllarında üç ile yedi ay arasında değişen sürelerle ara vermiştir. Son sayılarının zor şartlarda çıkarıldığı ve neşrine her an son verilebileceği bilinmekteydi. Dergi 27 Mayıs 1960 askerî darbesiyle kapatılmıştır.

"Türk Düşüncesi" imzasıyla derginin çıkış gerekçesinin açıklandığı "Program" başlıklı yazıda *Türk Yurdu*, *Yeni Mecmua*,

Sebilürreşâd ve *İctihad* mecmualarının, Türk ve müslüman kalarak Avrupalı gibi düşünmek ve yaşamak zorunda bırakılan bir millete ait tek realitenin üç cephesini birbirinden ayıran ana düşünce akımlarını temsil ettiği için uzun ömürlü olduğu, Cumhuriyet'ten sonra yayımlanan dergilerden çoğunun böyle bir ana düşünce taşımadığından fazla yaşamadığı, esasen Meşrutiyet'ten bu yana çıkan fikir dergilerinden hiçbirinin XX. yüzyılın büyük meselelerini ve bunların millî kaderle ilgisini sezemediği, hemen hepsinin çoktan tarihe karışan bir Avrupa'yı, yani XIX. yüzyılın ilk üç çeyreğinde kalmış ve bugün tamamen terk edilmiş düşünce kalıplarını savunduğu ifade edilir. Tam bir fikir ve değer karmaşası içindeki Türk kültür hayatı, halis değerlerle sahtelerinin birbirinden ayrılmasını sağlayacak bir kriterden yoksundur. Yapılması gereken, Türk düşüncesini Batı'daki düşünce akımlarıyla devamlı temas halinde bulundurmamak, inkılâp-irtica ikiliği halinde basitleştirilen rejim davasını son ilim verilerinin ışığı altında gerçek bir fikir davası seviyesine ulaştırmak, düşünce hayatından sahte değer ve düşünceleri ayıklayarak gerçeklerin ortaya çıkmasını sağlamaktır. Bu amaçlarla yola çıkan *Türk Düşüncesi*, aynı zamanda Türk devriminin geleceğe yönelen yaratıcı hamlelerine karşı koymak isteyenlerle geçmişin canlı değerlerini mahkûm etmeye çalışanların yanlıgılarını ortaya koymak ve geçmiş-gelecek, Doğu-Batı, madde-mâna gibi ikiliklerden Türkiye'nin tarih ve coğrafya durumuna uygun üstün bir senteze varılabileceğini, böylece bugünün huzurunu kaçıran ruh gerginliğinin, kültür ve medeniyet buhranının aşılabileceğini açıklamak iddiasındadır.

Derginin ilk sayının ikinci yazısı "Türk Düşüncesi ve Batı Medeniyeti" başlığını taşımaktadır. Peyami Safa, bir bakıma o güne kadarki bilgi birikiminin sonuçlarını açıkladığı bu önemli yazısında *Türk Düşüncesi* dergisinde savunmak istediği sentez fikrini geniş biçimde ifade eder. Batı, sanıldığı gibi belirli ve değişmez bir gerçek değil sürekli bir oluş halinde ve eskiden taraflarını tasfiye eden canlı bir dünyadır. O halde Batı rüyasından uyanıp önce "hangi Batı?" sorusu sorulmalıdır. XIX. yüzyılda iki büyük düşünce akımından biri olan pozitivizm kaba tecrübe ve müşahade alanının dışında kalan, ölçülmesi mümkün olmayan, belirli bir sebep-netice zincirine bağlanmayan hiçbir gerçeği kabul etmiyordu. Dinin ve ahlâkın yerine göz dikerek insanlığı mutluluğa götürme iddi-

asıyla yola çıkan ve medeniyeti âdeta teknoloji ve konforla özdeşleştiren bu ilim görüşünü ciddi şekilde sarsan felsefe ve sanat akımları doğmuştur. Türkiye'de Batılılaşma düşüncesini temsil edenlerin işine gelmediği için bunlar pek incelenmemiş, dolayısıyla etkilerini fazla hissettirememiştir.

Peyami Safa'ya göre XX. yüzyılın başında doğan büyük huzursuzluk, üzerine iki büyük savaşın acıları da eklenince ilmin ve aklın her şeyi açıklayabileceği ve insanlığa ebedî barış ve düzen getireceği hayalini yıkmıştır. Yüzyılın en büyük romancıları ve tiyatro yazarları tarafından güçlü biçimde dile getirilen bu kriz şu açık gerçeği gözler önüne sermektedir: Her insan ancak kendisi için muteber bir sır taşır; ilim ve akıl bunu izah edemez. Bu sırta ancak yaşanarak, sırf şahsımıza has bir tecrübenin, çok defa da mistik bir tecrübenin içinden varılabilir. Arnold Toynbee'den ödünç aldığı "zélotisme" ve "hérodianisme" kavramlarını kullanarak Batı medeniyeti karşısındaki tutumu değerlendiren Peyami Safa, Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın Mısır'da, Mustafa Kemal'in Türkiye'de gerçekleştirdiği hareketi herodyanizme örnek gösterir. Toynbee gibi o da herodyanlerin benimsediği tarzın üstün bir yabancı kuvvet karşısında en doğru savunma tarzı olduğu düşüncesindedir. Ancak bunun da birtakım zaafı vardır; bir defa yaratıcı değil taklitçidir ve halka mal olmaz, sadece bir aydın özlemi biçiminde kalır. Herodyanizmin tehlikelerinden korunmak için millî geleneklerin canlandırılması gerekir. Toynbee, eski bir medeniyetin yabancı bir medeniyete karşı verebileceği üçüncü cevabı hiç düşünmemiştir. Bu üçüncü cevap, bir milletin yabancı bir medeniyetle kendi millî ve dinî geleneklerini uzlaştıran âhenkli bir sentezin oluşturulmasıdır. Şu halde Türkler gibi köklü bir medeniyetin mirasçısı olan bir millet, iki medeniyetin canlı değerlerini uzlaştırarak zelotizm geriliğine ve herodyanizm maymunluğuna düşmeden çağdaş dünyadaki yerini alabilir. Nitekim XX. yüzyıl Avrupa'sı da I. Dünya Savaşı'ndan sonra ihtiyaç duyduğu büyük mânevî aşığı Doğu'da bulabileceğini düşünmüştür. O tarihten beri Batı'da Doğu medeniyetlerinin değerlerini araştırmak ve kendi kültürlerine katmak için hummalı bir çalışma devam etmektedir.

1930'ların başından beri yazılarında, bazı romanlarında ve *Türk İnkılâbına Bakışlar* adlı eserinde savunduğu bu sentezi, *Türk Düşüncesi*'nde ciddi bir tez ha-

line getiren Peyami Safa'nın mistisizme kayması, sosyalizm kılığında yeniden meydana okumaya başlayan materyalizme karşı, kararlı bir antikomünist ve spiritüalist olarak daha sağlam delillere sahip olma gayretinin bir sonucudur. Onun parapsikolojik ve metapsişik araştırmalara duyduğu ilginin temelinde de bu vardır. Peyami Safa, pozitivist ve materyalist nitelikli bir bilim anlayışının ve felsefenin gerçeği bütün yönleriyle kavramakta âciz kalacağını ve insanlığı felâkete götüreceğini, bu sebeple Batı'da şimdiden Doğu'ya dönüşün tek kurtuluş yolu olduğunu ileri süren fikir adamlarının bulunduğunu söyler. Doğu'nun bütün sefaletine rağmen hâlâ büyük değerler taşıdığını ve Batı'ya çok şey verebileceğini düşünür: Doğu-Batı sentezi bizim, yani bütün insanların tarih ve ruh yapısıdır, kaderimizdir. İnsan, bütünlüğünü ve tamliğini ancak bu sentezde bulabilir.

Türk Düşüncesi'nin ilk sayısındaki bütün yazılar Peyami Safa'nın savunduğu Doğu-Batı sentezi fikrini destekler niteliktedir. Mustafa Şekip Tunç "Aksiyon Felsefesi Bakımından Politika", Hilmi Ziya Ülken "Medeniyetimizin Değerler Sistemi", İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu "Din Softaları, Bilim Softaları" ve Mesut Cemil "İki Müsikinin Tek Kaynağı" başlıklı yazılarında yaklaşık aynı fikirleri farklı çerçevelerde dile getirirler. İlk sayıda dergide çıktığı sürece savunulacak tezi iyice belirginleştirmek için özenle seçilmiş başka yazılar da vardır; Albert Einstein'ın "İlim ve Din", Walter Schubart'ın "Rusya'da Avrupalılar ve Asyaclar" başlıklı yazıları gibi. Schubart'ın aynı sayıda yer alan, simsiyah kader bulutlarının Promete kültürü üzerinde dolastığını ve ölüm yıldırımının fırlamak üzere olduğunu söylediği "Yeni Bir Dünya" başlıklı yazısı da dikkat çekicidir. Derginin milliyetçi ve muhafazakâr çevrelerde büyük ilgiyle karşılandığı 2. sayıda yayımlanan "Teşekkür" başlıklı yazıdan anlaşılacaktır. Aynı sayıda çıkan "Dostlarımıza ve Düşmanlarımıza" başlıklı yazısında iyi niyetli eleştirileri kısaca cevaplandıran Peyami Safa, Doğu-Batı sentezi tezinden ve mistisizm eğiliminden rahatsız olan çevrelerin ağır eleştirilerini de Mart 1954 tarihli 4. sayıda "Topyekün Cevap"la değerlendirir.

Türk Düşüncesi, Peyami Safa'nın bizzat ilgilendiği sürece kalitesini muhafaza etmiştir. Ancak koleksiyon dikkatle incelendiği zaman *Milliyet* gazetesinde yazmaya başladığıktan sonra dergiyelere gereği gibi meşgul olamadığı ve muhtevayı gelen yazıların belirlemeye başladığı farkedilir. İlk

TÜRK DÜŞÜNCESİ

defa 1956 yılının ortalarında ciddi biçimde aksayan derginin yayımına Ağustos 1956 tarihi 33. sayıdan itibaren üç ay ara verilir. Yapılan açıklamada dokuz madde halinde sıralanan yenilik vaatleri, Aralık 1956'da başlayan yeni seride kapak kompozisyonu ve sayfa düzenindeki değişiklikler dışında gerçekleştirilememiştir. Yeni seride derginin eski numarası devam ettirilmiş, ancak yeni numara da verilmiştir. 46. sayıdan itibaren iki sayı bir arada çıkar. İkinci serinin son sayısı olan 17 ve 18. sayılar (eski sayı 50-51) Nisan-Mayıs 1958 tarihini taşımaktadır. Yedi ay aradan sonra Ocak 1959'da yeniden aylık çıkmaya başlayan *Türk Düşüncesi*'nin bu serisine de 1'den başlanmış, fakat eski sayı devam ettirilmiştir. 1959 Peyami Safa'nın önemli problemler yaşadığı bir yıldır ve çok sıkıntılı olduğu, dergisindeki savruluklardan anlaşılabilir. Nitekim bu serinin 1. sayısının kapağında 1 Ocak 1959 tarihi yer aldığı halde birinci sayfadaki tarih 15 Aralık 1958'dir. Ayrıca onuncu cilt olmasına rağmen kapakta cilt sayısı dokuz diye görünmektedir.

Peyami Safa üçüncü seride her sayıyı önemli bir konuya ayırır. 1 ve 2. sayıların ağırlıklı konusu İslâm'dır; bu sayılarda İsmail Hami Danişmend'in "Türkler Niçin Müslüman Oldular?" ve Abdülkadir Karahan'ın "İslâm'ın Durumu" adlı yazıları gibi telif, William Brown'un "Din Nedir?" başlıklı makalesi gibi tercüme yazıların yanı sıra, "Müslümanlıkta Reform Lâzım mıdır?" başlıklı bir de ankete yer verilmiştir. Ankete Ali Fuat Başgil, Ali Nihat Tarlan, Mehmet Kaplan, Nurettin Topçu, İsmail Hami Danişmend, Mümtaz Turhan, M. Râif Ogan İslâm'ın reforma ihtiyaç göstermeyen bir din olduğu kanaati beyan etmiştir. Sadi İrmak, İmâm-ı Âzam'ın açtığı ictihad yolundan yürümeyerek formalizmin dar kalıplarına sıkışmış olan son iki asrın medreseli anlayışına karşı reformun gereğini ileri sürmüştür. Aynı şekilde ictihad meselesi üzerinde duran Ali Fuat Başgil'e göre de bugün beklenen, Hıristiyanlık'taki gibi bir reformcu değil İmâm-ı Âzam gibi bir müctehiddir. Hilmi Ziya ise dinde reformdan değil modernizmden bahsetmek gerektiği görüşündedir; İslâm nasıl önceki asırların icaplarına göre modernize edilmişse bugün de edilebilir. Ankete katılanlardan sadece Ahmet Ateş bu konularda bilgisinin olmadığını belirterek görüş beyan etmekten çekinmiştir. Eşref Edip de Başgil, Topçu, Danişmend ve Ogan'ın cevaplarını *Dinde Reformcular* adlı eserde yayımlamıştır (İstanbul 1959).

Yeni serinin 3 ve 4. sayıları komünizm, 5. sayısı irtica, bir arada çıkan 6 ve 7. sayıları inkılâp, yine bir arada çıkan 9 ve 10. sayıları masonluk sayısı olarak hazırlanmıştır. Eylül-Ekim 1959 tarihli masonluk özel sayısının ardından yayımına dört ay ara veren *Türk Düşüncesi* Mart 1960'ta 62. sayıyla kaldığı yerden devam edecektir. Nisan 1960 tarihli 63 numaralı son sayıda seçim arefesinde aydınların ne düşündüğünü tesbit etmek amacıyla hazırlanan bir anketin sorularına verilen cevaplar yayımlanmıştır. Bu ankete Sadi İrmak, Kâzım İsmail Gürkan, Tarık Zafer Tunaya, Orhan Aldıkaçtı, Yaşar Gürbüz, Nevzat Yalçıntaş, Asım Us, İsmail Hami Danişmend, Refi Cevat Ulunay, Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu, Mithat Perin, Bedii Faik, Çetin Altan, D. İlhan Egemen ve bazı üniversite öğrencileri katılmıştır. Anketin sonunda "devam edecek" kaydı varsa da dergi 27 Mayıs askerî darbesi dolayısıyla yayımına son vermek zorunda kalır. *Türk Düşüncesi*, çok zor şartlarda çıkmasına rağmen demokrasiye geçiş sürecinde siyasal ve kamusal alana çıkıp dönüşüme uğrayan muhafazakâr düşüncenin aktığı entelektüel kanallardan biri olarak iz bırakmış bir dergidir.

BİBLİYOGRAFYA :

Türk Düşüncesi, sy. 1-63, İstanbul 1953-60; Hilmi Ziya Ülken, *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, İstanbul 1966, II, 746-747; Vecdi Bürün, *Peyami Safa ile 25 Yıl*, İstanbul 1978; Süleyman Seyfi Ögün, *Politik Kültür Yazıları*, Bursa 1997, s. 154-214, ayrıca bk. tür.yer.; Murat Yılmaz, "Türk Düşüncesi Dergisi", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Muhafazakârlık* (haz. Murat Gültekin - Tanıl Bora), İstanbul 2003, s. 216-233; Beşir Ayvazoğlu, *Peyami: Hayatı, Sanatı, Felsefesi, Dramı*, İstanbul 2008, s. 429-451; Mehmet Tekin, "Türk Düşüncesi", *TDEA*, VIII, 409.

MEHMET TEKİN

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

1949-1980 yılları arasında yayımlanan aylık folklor ve etnografya dergisi.

1. sayısı Ağustos 1949 tarihinde İstanbul'da yayımlanan derginin sahibi ve yazı işleri sorumlu müdürü İhsan Hınçer'dir. İlk sayının birinci sayfasında dergiyi çıkarmadaki amacın memleket folkloruna hizmet etmek ve bu alanda uğraşanları bir dergi çevresinde toplamak olduğu belirtilmiştir, *Halk Bilgisi Haberleri Mecmuası*, *Ülkü ve Folklor Postası* dışında folklor alanında derli toplu çalışmaların bulunmadığından söz edilmiş, *Türk Folklor Araştırmaları* dergisinin en önemli he-

definin ciddi ve ilmi bir çalışma yapmak olduğu vurgulanmıştır. 1. sayıdan 113. sayıya kadar on altı sayfa çıkan derginin 114-141. sayıları yirmi, 142. sayıdan itibaren istisnalar dışında yirmi sekiz sayfa halinde yayımlanmıştır. Her sayıda ortalama altı sekiz araştırmacının yazısına, zaman zaman fotoğraflara, türkü ve marş notalarına, çizimlere de yer verilmiş, derginin 2. sayısından itibaren Türk Folklor (Halk Bilgisi) Derneği'nin yayın organı olduğu belirtilmiştir. I-VI. ciltler yirmi dört, VII-XVIII. ciltler on sekiz, XIX. cilt altı sayıdan meydana gelmektedir. Dergi, İhsan Hınçer'in 11 Kasım 1979 tarihinde ölümü üzerine oğlu Bora Hınçer tarafından üç sayı daha çıkarılarak Ocak 1980'de toplam 366 sayıya ulaşmıştır. Kesintisiz yayımlanan derginin sayfa numaraları bir önceki sayıdan devam ettirilmiş, böylece 8906 sayfalık bir koleksiyon ortaya çıkmıştır. Folklor Araştırmaları Kurumu, Türk folkloruna hizmetlerinden dolayı 1981 yılından itibaren "İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü" adıyla bir ödül ihdas etmiştir.

Türk Folklor Araştırmaları dergisinin de ilk sayıdan itibaren üniversite hocalarından öğrencilere, halk kültürüyle ilgilenen herkesin yazısına belli oranlarda yer verilmiştir. Bu yönüyle dergi, Anadolu'da özellikle öğretmenler tarafından hem yazı ile desteklenerek hem de abone olarak yaşatılmaya çalışılmıştır. Masaldan efsaneye, türküden ninniye, halk oyunlarından güreşe, atasözleri ve deyimlerden tekerlemelere, saz şairlerinden halk hekimliğine, halk hukukuna; halk takvimi, hıdırellez, nevrüz ve halk tiyatrosuna; etnografya içinde yer alan çeşitli konulara kadar halk kültürünün derlendiği *Türk Folklor Araştırmaları*, iller dışında yüzlerce ilçe ve köye ait halk kültürü ürünleriyle Türk halk kültürünün önemli kaynaklarından biri olma özelliğini kazanmıştır. Âşık edebiyatı içinde yer alan pek çok âşık / şairin tanınmasına değerli katkılar sağlayan dergide saz şairlerinin yeni bulunmuş şiirlerine, halk kültürüyle ilgili eserlerin tanıtım ve eleştirisine; "Aydın Olayları" başlığı altında yurdun çeşitli yörelerinde halk kültürü ve folklorla alakalı sempozyum, seminer, toplantı, festival ve yarışmalara yer verilmiştir. Sayıların büyük çoğunluğunda "Bize Gelen Kitaplar" başlığı altında yeni çıkan kitaplar kısaca tanıtılmıştır. Böylece *Türk Folklor Araştırmaları* anonim halk edebiyatı, âşık edebiyatı ve dinî-tasavvufî halk edebiyatı bakımından üzerinde durulması gereken önemli bir koleksiyon durumundadır. Dergi ayrıca birçok